

גליון

מעדני אשר

יו"ל ע"י מכון מעדני אשר

פרשת משפטים תש"פ

גליון תש"צ (שנה י"ז)

וכן בשו"ת שבט הלוי חלק י"א סימן שי"ז כתב לעורר נגד הנהוג בדורינו ללוות כסף בלי לדעת מאיפה ישלם ובאים לידי לוח רשע ולא ישלם, שדיוק המקרא, לא רק כשאינו משלם רעתו רע אלא כבר בשעת הלואה, ולרוב פעמים הדבר נעשה גם דרך הטעאה של המלוה בהבטחות שאינם קיימים, ונכנס בגדר אסור לגנוב דעתו של הבריות אפי' של גוים, ואותי יום יום ידרושון בנושאים כאלה, זה רוצה לקנות, וזה רוצה להרחיב דירה, ושניהם אינם אמידים, ועל שאלתי כסף מנלן, אומר יש מלוים, ושניהם יוצאים במפח נפש, וזה קורה גם במנהלי ישיבות ומוסדות שאין לה רק מעט, ובונים ומכלכלים מכספם של אחרים וסופם או שנעשים אינם משלמים, או שנעשים נע ונד ממדינה למדינה, ומאבדים הכסף וגם תורתם, והרבה פעמים נכנס בגדר חילול ה', וע"כ מצוה גמורה להיזהר בזה.

מעדני אשר: אפשר שהיום שיש גמחים מסודרים אפשר דעל זה סמכו העולם שלווים.

יש לחקור אותם שאינם משלמים את ההלוואות שלקחו או אותם שנוטלים הלוואות ואינם יודעים בשעת פרעון מאיפה שיחזירו האם האם פסולים לעדות כיון דקי"מ'ל דרשע פסול לעדות.

הנה הגר"ח קנייבסקי שליט"א פסק שאינם נפסלים לעדות, כיון דאנשים אינם יודעים את חומר האיסור.

מי שלוה ואינו משלם האם מכאן ואילך לא יאזן לו הצלחה בעסקיו?

הנה דבר נורא כתב מרן החפץ חיים זיע"א בספרו אהבת חסד ח"ב פרק כ"ד שהלוה ואינו משלם "צריך לידע שממון אחרים שנשאר ביד האדם בעוול לבסוף לא יצליח, וכדכתיב עושה עושר ולא במשפט בחצי ימיו יעזבנו ויעזבנו קאי על שניהם, כי פעמים יעזוב העושר את האדם, ולפעמים להפך ויכלה גם את יתר הפליטה שיש לו בעצמו, וכדאיתא במסכת דרך ארץ זוטא פ"ג אם נטלת את שאינו שלך את שלך יטלו ממך.

דברי מרן החפץ חיים מזעזעים דבריו הקדושים נותנים מבט אחר על מה שאנו רואים לנגד עינינו, משפחות המסובכות בחובות כבדים וכל מה שעושים כדי לצאת מהסבך לוקחים הלוואות מכאן ומשם ובכל זאת לא מצליחים, ואינם יודעים כי הסיבה העיקרית למצבם המסובך הינה לא אחרת מאשר ההלוואות שהם לוקחים.

הלוקח הלואה ובשעת הלואה אינו יודע

מאיפה יאזן לו להחזיר האם נפסל לעדות דנקרא רשע?

בפרשתנו כ"ב כ"ד אם כסף תלוה את עמי וכו'.

הנה כתוב בפסוק תהלים ל"ז כ"א לוח רשע ולא ישלם.

יש לחקור הנוטל הלואה ואינו יודע בשעת הלואה מאיפה יאזן לו כסף להחזיר האם גם נקרא רשע או דילמא לא נקרא רשע רק כשאין מחזיר אבל אם מחזיר אע"פ שבשעת מעשה לא ידע איך יחזירו לא נקרא רשע.

הנה איתא במשנה אבות פ"ב מ"ט צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם, רבי שמעון אומר הרואה את הנוטל וכו' איזוהי דרך רעה שיתרחק ממנה האדם וכו' רבי שמעון אומר הלוה ואינו משלם שנאמר לוח רשע ולא ישלם.

ומפרש הרבינו יונה שה"דרך רעה" שמנו שם החכמים, היא הפך הדרך ישרה שמנו קודם לכן. וכתב רבינו יונה ולקח דבר אחר שיש לאדם להראות את הנוטל, ומי שאינו רואהו אינו מתרחק מדרך רעה, כמו הלוה ואינו משלם, שבשעת הלואה היה לו לחשוב ולראות אם יוכל לפרעו כשיגיע זמן הפירעון, ואם לא יכיר בשלו כי יהי' בידו יכולת, לא ילוה עתה משום דוחק שהי' לו וידחוק השעה גם אם הוא צריך הלוואה הרבה מאוד כיון שלוה ואינו משלם רשע הוא, ואע"פ שאין לו, כי מתחלה היה לו לעיין במה יפרעהו.

למדנו מדבריו, שגם אם אדם נמצא במצוקה קשה "גם אם הוא צריך הלוואה הרבה מאוד", אסור לו ללוות אם אינו "רואה את הנוטל" ויודע בבירור שבהגיע זמן הפרעון תהיה לו את היכולת לפרוע, ואם הוא בכל זאת לוה, הוא נקרא "רשע", הגם שבשעה שלקח את ההלוואה היה בדעתו לשלם, ומה גם שבזמן הפרעון הוא אנוס כי אין לו במה לפרוע אע"פ נקרא רשע, כיון שמלכתחילה עשה שלא כהוגן, שהיה עליו לראות את הנוטל שלא יוכל לפרוע, וממילא לא ללוות.

והנה הגאון הצדיק רבי יחזקאל לווניטשיין זצ"ל כתב שמי שלווה ואינו יודע בשעת הלואה מאיפה יאזן לו להחזיר, הרי זה בכלל לוח רשע ולא ישלם.

ומביא ראיה מהפסוק: דלכאורה היה צריך לכתוב לוח ולא ישלם רשע, ולמה נאמר לוח רשע ולא ישלם, אלא דתיכף ומיד בשעת הלואה נקרא רשע אם לוה מבלי לדעת איך ישלם, וזהו כוונת הפסוק לוח רשע ולא ישלם.

ברכת מזל טוב

למו"ח הגאון **בן ציון רייך** שליט"א

יד ימינו של אדמו"ר בית צאנו

ור"מ בבית המדרש המרכזי קרית צאנו נתניה

לרגל שמחת נשואי נכדתו

בת לחנתה הגאון רבי **פרץ טובי** בינדר שליט"א

רב קהילת צאנו בית שמש ור"מ בישיבת נצח ישראל

עב"ג ידידינו הבה"ח המופלג בתור"ש

מוריניו **ישראל חיים ווינברגר** נ"ו

בנו של ידידינו הרה"ג **נחמן** שליט"א ביתר עילית

וברכת מזל טוב לאביו

ידידינו הרב **חיים מרדכי** שליט"א

הא רעוא שבזכות זיכוי רבבות ירווה נחת

מכל יוצאי חלציו ויצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידינו חביבין של גדולי לישראל

מוסר נפשו למען טהרתן של ישראל

העומד לימין המערכת מיום הקמתו בעצה ובמעש

הגאון רבי **מרדכי הלל זלמן ראטה** שליט"א לונדון

גאב"ד וויידיטשקא

לברכת מזל טוב לעטרת תפארת ראשינו

הוד כ"ק מרן הגה"ק האדמו"ר מצאנו שליט"א

לרגל השמחה הכפולה

ושמחת נשואי נכדו חביבו החתן המופלג בתור"ש

ידידינו הרב **יוקתאל יהודה** שליט"א מבחירי ישיבת צאנו

בן לבנו חביבו ידידינו הגאון הצדיק רבי **אברהם** שליט"א

משפיע רוחני דבישתנו

חתן ידידינו **כ"ק האדמו"ר מסטרופקוב שליט"א**

עב"ג בת הגאון הצדיק רבי **משה קאהן** שליט"א

רב החסידי תולדות אהרן לונדון

ובנו של **כ"ק מרן האדמו"ר מתולדות אהרן שליט"א**

חתן **כ"ק מרן האדמו"ר ממעליץ שליט"א**

שמחת נשואי נכדו חביבו החתן המופלג בתור"ש

ידידינו הרב **ברוך** שליט"א

מבחירי ישיבת צאנו

בן לבנו חביבו ידידינו הגאון הצדיק

רבי **יוסף משה דוב הלבפשטאם** שליט"א

ראש ישיבת צאנו

חתן ידידינו הנה"צ **אשר אנשיל למברגר** שליט"א

רב קהילת מאקווא אלעד

עב"ג בת **כ"ק האדמו"ר מסטרופקוב ירושלים שליט"א**

יהא רעוא שמשמחת צדיקים זו

ישפע שפע של שמחות לכל כלל ישראל

מה יותר חשוב לתת לעני הלואה או נתינה?

בפרשתן כ"ב כ"ד אם כסף תלוה את עמי את העני עמך.

יש לחקור מה עדיף לתת לעני הלואה או נתינה.

הנה הרמב"ם הלכות מלוה ולוה פרק א' הלכה א' כתב מצות עשה להלוות לעניי ישראל שנאמר אם כסף תלוה את עמי את העני עמך, יכול רשות תלמוד לומר העבט תעביטנו וגו' ומצוה זו גדולה מן הצדקה אל העני השואל שזה כבר נצרך לשאול וזה עדיין לא הגיע למדה זו, והתורה הקפידה על מי שימנע מלהלוות לעני שנאמר ורעה עינך באחיך האביון וגו'.

וכן כתב הטור חושן משפט הלכות גביית מלוה סימן צ"ז מצות עשה להלוות לעניי ישראל ומצוה גדולה היא יותר מן הצדקה שהמקבל הצדקה כבר נצרך לשאול, וזה שלוה עדיין לא הגיע לידי כך.

וכן קימ"ל בש"ע חושן משפט סימן צ"ז ס"ק א' מצות עשה להלוות לעניי ישראל, והיא מצוה גדולה יותר מהצדקה.

איכא כמה הסברים מדוע מצות הלואה לעני יותר חשובה ממצות צדקה:

א. בהלואה אף על גב דמקוה שיחזור וישלם לו מעותיו, יש לו שכר יותר ממה שיתן דרך צדקה לעני אחר על דעת שלא יקבל ממנו תשלומין עוד, ומטעם שבזו ההלואה עושה שתי מצות שמחיה העני, וגם גורם שלא יתבייש אותו העני לבא לידי שאלת צדקה, מה שאין כן בנתינת צדקה שאף אם מחיה נפש העני מכל מקום לא קיים המצוה לגרום שלא יתבייש העני שהרי כשמקבל ממנו הצדקה כבר בא לידי בוש ונצרך לשאול, וזה דומה למה שכתב הרמב"ם גם בפרק י' מהלכות מתנות עניים ה"ז וכתבו רבינו ביורה דעה סימן רמ"ט ח' מעלות בצדקה זו למעלה מזו, מעלה גדולה שאין למעלה ממנה זה המחזיק ביד ישראל המן ונותן לו דרך הלואה או עושה עמו שותפות או ממציא לו מלאכה כדי לחזק את ידו שלא יצטרך לבריות ולא ישאל לו ועל זה נאמר ויקרא כ"ה ל"ה והחזקת בו גר ותושב וחי עמך וכו' ועיי"ש הרי דקפיד הרמב"ם ליתן לו מלאכה כדי שלא ישאל ויתבזה מה שאין כן דרך הלואה, כך כתב הפרישה חו"מ סימן צ"ז.

ב. יש מפרשים דכוונת הטור במה שכתב שכבר נצרך לשאול, רצונו לומר כבר רגיל בכך, ואם זה לא יתן לו ילך אצל אחר או אצל גבאי צדקה מה שאין כן במי שבא ללוות ולא נטל צדקה הימנו אם ימנע מלהלוותו יש לחוש שימות ברעב, כך כתוב בפרישה חו"מ סימן צ"ז בשם יש מפרשים.

אבל הפרישה דוחה הסבר זה: וז"ל אין לשון רבינו והרמב"ם סובלים פירוש זה וגם יהיה עיקר חסר.

ובספר חסידים סימן אלף ל"ד כתב יש פעמים הלואה טובה לעני יותר מן המתנה כגון ראובן שהיה צדיק וביקש משמעון להלוות לו מעות בא שמעון מיד כשהלוה לו ואמר לו במתנה אני נותנם לך ומכאן ואילך בוש ונכלם ראובן לשאול עוד לשמעון להלוות לו נמצא שטוב היה לו שלא נתנם לו וזהו שנאמר תהלים מ"א ב' "אשרי משכיל אל דל" כי הקדוש ברוך הוא גזר לכל צרכיו ויבקש האדם שיזמין לו הקדוש ברוך הוא צרכיו בלא חטא.

וכתב החיד"א בספרו ברית עולם מובא בספר תורת החיד"א ד"ד הנ"ל מרומז בפסוק "אם כסף תלוה את עמי את העני עמך" אם תלוה יהיה בעיניו כאילו את העני עמך ולא יבוש מלשאל הלואה כשרוצה, מה שאין כן אם תתן לו מתנה יבוש מלשאל הלואה פעם אחרת, עיין תוס' חגיגה ה' ע"מ א'.

מדוע כשהמלוה מלוה כסף לעני חייב לדעת שהלוה שותף בכסף וזה שייך לו?

בפרשתן כ"ב כ"ד אם כסף תלוה את עמי את העני עמך.

יש להקשות: מדוע כשהמלוה מלוה כסף לעני, חייב לזכור שהלוה שותף בכסף, כמו שכתוב את העני עמך, כך מקשה הכלי יקר בפרשתן, וכן החיד"א.

איכא כמה תרוצים:

א. ע"פ מה דקימ"ל הכותב נכסיו לאחד מבניו לא עשאו אלא אפטרופא, וזה כוונת הפסוק אם כסף תלוה את עמי דע שאינו שלך אפס לא תהיה תפארתך שאתה עושה משלך והאמת שאתה אפטרופא וז"ש את העני עמך, כך כתב האלשיך הקדוש.

וכן כתוב בפנים יפות פרשת וחי' פרק מ"ט דמה שאמר הפסוק בפרשתן "אם כסף תלוה את עמי את העני עמך" פירוש שאין לעשיר לחשוב שהוא נותן כספו שהרי העני עמך שחלק העני הוא עמך, וע"ז אמרו אבות ד' א' איזהו עשיר השמח בחלקו שידוע שקבל חלק העניים ג"כ ושמח בחלקו ומשפיע לעניים לכל אחד מן הפקדון אשר הפקיד השי"ת בידו.

וכן כתב האור החיים הקדוש בפרשתן דלכן כתוב אם כסף תלוה לשון ספק דבא הכתוב להודיע ולהשיב גם כן לאשר ישאל השואל בראותו כי ירבה כבוד אדם בזהב לרוב ואוצרותיו מלאים הון עתק ללא צורך בו ויאמר אדם מה הנה אוצרות זהב לאדם ללא דבר למה לא הספיק ה' לתת לו מזונותיו הצריכין ולא יהיה זה גדול מיעקב אבינו אשר שאל בראשית כ"ח כ' לחם לאכול ובגד ללבוש, הן אמת כי מה שיחסר לאדם מכדי צורכו יש טעם בדבר ליסרו על עונו מה שאין כן אוצרות הון למה לאיש אין לו צורך בהם, לזה הודיע הכתוב כי הסובב דבר הוא אותם שאינם ראויים לקבל חקם לצד מעשיהם כי ה' בחסדו נותן שפע הצריך בריוח לכל איש ואיש די מחסורו והיה כי יחטא אדם ואינו ראוי לקבל פרנסתו בכבוד מאל הכבוד החלק המגיעו לא יטלנו עליון אלא הרי הוא מתקבץ אל מקום אחר ותהיה פרנסת הלו עם אדם אחר הבא לו דרך שם פרנסתו ויתפרנס בפחיתות ובביזוי כאשר גזר הגזר בצדק, ויעשה ה' בדרך זה לב' מדות טובות הא' להשתלם אדם בעולם הזה פעלו הרע, והב' כדי שיזכה הנותן באמצעות נתינת צדקה וחסד לרעהו, וזה הוא אומרו אם כסף תלוה את עמי פירוש אם ראית שהיה לך כסף יתר על מה שאתה צריך לעצמך שאתה מלוה לעמי תדע לך שאין זה חלק המגיעך אלא חלק אחרים שהוא העני עמך.

ב. ע"פ מה שאמרו חז"ל ויקרא רבה ל"ד ח' יותר העני עושה עם הבעל בית ממה שהבעל בית עושה עם העני, לכך נאמר כאן את העני עמך ויכלול לשון עמך לפי שהוא עמך על כן בא לידי עוני כדי לזכותך, כך תירץ בכלי יקר בפרשתן.

ג. כוונת התורה לרמוז "אם כסף תלוה את עמי" "את עמי" תלוה בפני עדים שהרי אסור להלוות בלא עדים כמו שמבואר בגמ' ב"מ פ"ה ע"מ ב' אולם בתוך צדקה עליך ליתן לעני בסתר לכל הכלימו ככתוב "מתן בספר יכפה אף" משלי כ"א י"ד וזה "את העני - עמך", לעני תתן כשאינ רואים, עמך וכמו שכתוב בגמרא חגיגה ה' ע"א שר' ינאי ראה אחד' שנתן צדקה לעני בפרהסיא, ואמר לו מוטב היית עושה אילו לא היית נותן לו, ממה שנתת לו וביישתו ברבים, כך כתב הגר"א בקול אליהו, וכן החיד"א בספרו ברית עולם בפרשתן.

ד. נראה לי בדרך צחות, דטבע העשירים שהם קמצנים כשבאים לבקש מהם כסף מתחילים לבכות שהמצב שלהם קשה, וזה כוונת הפסוק "אם כסף תלוה את עמי" כשתרצה ללוות כסף מעשיר "את העני עמך" הוא נעשה עני אתך ביחד, מעדני אשר.

מערכת

"קול המעדנים"

ניתן לשמוע שיעורי המעדני אשר בהלכה ואגדה שנאמרו בקהלות הקודש בארץ ובחול

במספר 079-5702714

וכן קול הלשון ישיר 073-2951280

אפשר כבר לשמוע

דרשה בבית מדרש הגדול שבט הלוי בני ברק

בהשתתפות כל דיני רובני בעל השבת הלוי ואדמו"ר בני ברק בשבע ברכות המרכזי לרגל שמחת נשואי בתו של ידידינו הגאון יוסף הלוי בנימין וואנר שליט"א ר"י חכמי לובלין עב"ג בן ידידינו הגאון מרדכי יהודה דושנסקי שליט"א רב בית המדרש דושנסקי בבית שמש

מעמד כבוד התורה בישיבת רחמסטריווקא בביתר עלית בהשתתפות כ"ק מן האדמו"ר שליט"א

מדור משיב כהלכה

מדור זה נודב ונערך ע"י ידידנו ר' מרדכי זיסקינד הגר שליט"א
מנהטן
משיב כהלכה שינון ודיעת ההלכה - הלכות שבת
כל השאלות הם משוע' ומשנה ברורה

חידות על הפרשה

- א] **שאלה.** עוב תעזב עמו: יש לדקדק הלשון עזב תעזב הרי כוונת התורה שיעזור לו א"כ היה ריך לכתוב עזור תעזור לו, ומה הוא הלשון עזוב תעזוב עמו?
- ב] **שאלה.** יש לעמוד בשינוי הלשונות לגבי מצוות ראייה, שכאן בפרשה כתוב (כג, יז) **שָׁלַשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יִרְאֶה כָּל יְכוֹרֵף אֶל פְּנֵי הָאֵדֶן יִקְנֶה**; ובפרשת כי תשא (כז) **שָׁלַשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יִרְאֶה כָּל יְכוֹרֵף אֶת פְּנֵי הָאֵדֶן יִקְנֶה אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל**; ובפרשת ראה (טז) **שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יִרְאֶה כָּל יְכוֹרֵף אֶת פְּנֵי יִקְנֶה אֶלְפֵי**
- ג] **חידה.** מהיכן ניתן להוכיח האם האדון חייב לפרנס את הילדים של העבד רק אלו שהיו בשעת קנייה או גם אלו שיוולדו לאחר הקניה.
- ד] **חידה.** איסור בשר בחלב. לאחד מן הראשונים שביארו את איסור בשר בחלב מובן מאוד מדוע בבשר עוף זה רק איסור דרבנן, איזה ראשון ומה פירש?

דיעת ההלכה

- ה] **חידוד** – שקית פח אשפה, טלטולה ופינויה מהבית. א. בבית משפ' גרין ובבית משפ' באום התמלאו שקיות האשפה בליל שבת, הגב' גרין והגב' באום לקחו כל אחת דבר של היתר, שחשוב יותר משקית האשפה, הניחו אותו עליה וטלטלו אותם ביחד למקום שרצו. לגב' באום מותר לעשות זאת ולגב' גרין אסור, מדוע? (אותן שקיות, אותה תכולה, לא היה ריח רע, אותו צורך פניני).
- ו] **שאלה.** מנה ארבעה מקרים בהם יש מקום להיתר לקחת שקית פח שהתמלאה ולפנותה ממקומה, ללא שאלות של מוקצה וכדו'.
- ז] **חידה.** – שימוש בשמן שנותר מהדלקת הנרות, גב' כהן וגב' לוי, שתי שכנות המדליקות נרות שבת בשמן זית זך. איך יתכן מקרה שלביל שבת לאחר שכבו הנרות (זמן רב אחרי צאת הכוכבים), יהיה מותר לגב' לוי להשתמש בשמן שנותר לצורך סלט הירקות שהכינה ולגב' כהן יהיה אסור. שתיהן לא עשו כל תנאי והן משתמשות באותו שמן.
- ח] **חידה.** – ביטול אחר אפיה, גב' גורן הורידה בליל שבת את סיר המרק מפלטה השבת, ומזגה מרק לצלחות בעזרת מצקת. וכך עשתה בביתה גם הגב' ויידר. עם הגשת צלחות המרק לשולחנות שמו המסובים במרק הרווחת שבצלחת חתיכות חלה. לבני משפ' גורן היה מותר לעשות זאת ובני משפ' ויידר היו צריכים להיזהר ולא לשים חלה בצלחות המרק. מדוע? (אותו מרק, אותה חלה, המרק בצלחות רותח).

דף היומי

- ט] **שאלה.** בגמ' מבואר דדוקא השותה מים לצמאו מברך שהכל, היום הרופאים אומרים שחשוב למערכת הגוף שכל אחד ישתה לפחות שני ליטר בכל יום, מי ששותה בשביל דבר זה, האם בזה מברך בתחילה או לא?
- י] **חידה.** מהיכן מדוייק שדרשן בבית הכנסת לא ידרוש דרשות בלשון לעז'.

כללי השתתפות

1. כל תשובה נכונה, אפילו לשאלה אחת תזכה את השולח להיכנס להגרלה, יהיה הגרלה על שני פרסים ע"ס 500 ₪.
2. כל תשובה נכונה על כל שאלה, הינה זכות נוספת להשתתף בהגרלה, כך שכל מי שישלח יותר תשובות לכל השאלות מגדיל את סיכוייו בהגרלה.
3. כל חודש, בראש חודש תערך הגרלה בין כל השולחים, הזוכה יידבק תשובותיו, יתקבלו אך ורק תשובות מפורטות.
4. ניתן לשלוח כל שבוע את התשובות של אותו שבוע, או עד ראש חודש.
5. שימו לב חשוב מאוד: קבלת התשובות הינה אך ורק לפקס מערכת משיב כהלכה 0775558617 או במייל meir.s1000@gmail.com נא לציין בתחילת המכתב על כמה שאלות השיבו, וכמו"כ שם מלא, כולל/ ישיבה. ועיר וטלפון וכמו"כ נא לציין על איזה פרשה השיבו. [לברורים ופרטים נוספים בטלפון 0533154010 בשעות הערב בין 8:00 ל-9:00 בבדל]. השולחים בכתב יד, בפקס, להקפיד על כתב ברור וקריא שיהיה ברור לאחר משלוח הפקס. כתב לא ברור לא יכנס להגרלה. -יש עדיפות לשלוח התשובות מוקדם במייל כי כך זה יכנס בעזה"ל לספר שיצא לאור בעתיד בל"ג. -שאר עניני העלון לא שייכים לפקס או מייל או טלפון זה, אלא כמצויין במסגרת ע"ג העלון בעמ' ד'.

תשובות ניתן לשלוח עד ר"ח אדר

שמות הזוכים לחודש שבת

הרב אורי ניסנבוים שליט"א ירושלים
הבחור דוד יוד ני"ו ירושלים ישיבת עץ חיים

מדוע צריכה התורה לומר שגר חייב לשבות בשבת הרי הוא יהודי גמור?

בפרשתן כ"ג י"ב ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבת למען ינוח שורך וחמרך וינפש בן אמתך והגר.

ובפרשת יתרו כ"י כתוב ויום השביעי שבת לה' אלהיך לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך וגרך אשר בשעריך.

ובגמ' יבמות מ"ח ע"מ ב' והגר זה גר תושב, אתה אומר זה גר תושב, או אינו אלא גר צדק, כשהוא אומר וגרך אשר בשעריך, הרי גר צדק אמור, הא מה אני מקיים והגר, זה גר תושב.

יש להקשות: מדוע צריך פסוק שגר צדק חייב לשמור שבת, הרי הוא ישראל לכל דבר, כך מקשה הרא"ש בפרשת יתרו, וכן בשו"ת חזון נחום חלק א' סימן פ"ט.

אינא כמה תרוצים:

- א. סלקא דעתך אמינא הואיל ומצות שבת חביבה היא על הקדוש ברוך הוא שקראה אות שלא תהיה נוהגת אלא בישראל גמור שהורתו ולידתו בקדושה צריכא, כך כתוב ברא"ש פרשת יתרו.
- ב. עפ"ד הפוסקים דמחמר ליתא בבהמה שאינה שלו, על כן הויה אמינא בגר שקנה בהמה בעודו בגיותו לא מקרי שלו, להשטמ"ק כתובות ט"ו דנכרי אין לו חזקת ממון וכתב בספר מפנת פענח דאף למ"ד גזל עכו"ם אסור מהתורה זה רק משום דמי החפץ לא משום העצם, כך מביא בשו"ת חזון נחום חלק א' סימן פ"ז בשם הגאון יחיאל מיכל הכהן האלנדר דומ"צ בק' טארנא.
- אבל בשו"ת חזון נחום חלק א' סימן פ"ט **תמה עלי:** דמאחר שכבר נתגייר והוא ישראל גמור היה כבר זכה בקנין החלטת גמ' במה שכבר קנה בגיותו ומיהי תיתי שלא יהיה מקרי שלו לעבור באיסור מחמר.
- ג. ע"פ מה דאיתא בגמ' ירושלמי מגילה פ"ב ה"ג מעתה גר שמל לאחר שהאיר המזרח כבר נפטר כו' ובגמ"א ריש סימן תרפ"ז בשם הגהות מיימונית דגר שנתגייר קודם הנץ החמה פטור מקריאת הלילה, ואמנם לגבי קדושת שבת ואיסור מלאכה נראה ודאי דגר שנתגייר באמצע יום השבת דחל עליו כל מצות שבת ולא אמרינן דנדחה בתחילת היום, שהרי הכי אמרינן בגמ' יבמות ל"ג כגון דאייני שתי שערות בשבת דחל עליו כל חיובי שבת וכתב הרא"ש סוף מ"ק דלא שייך כאן דין דיחוי כמו באבילות משום דכל שענה מתחדש חיוב דשמירת שבת ועיין ט"ז י"ד ס"ט ש"ז ושו"ת רע"א ס"י נ"ד ולפ"ז ה"ה בגר שנתגייר בשבת הדין כן ומפורש בירושלמי עירובין פ"ד ה"ה דבעי גר שטבל בשבת לאחר שהאיר המזרח אם קונה שבתה כמו ישן, הרי דגר שטבל בשבת חל עליו חיוב שבת ולא הויה דיחוי, והנה בגמ' יבמות מ"ו מבואר דלמאי דקמ"ל דגר שמל ולא טבל אינו גר עד שימול ויטבול, אין מטבילין גר בשבת משום תיקון גברא וזה רק איסור דרבנן דמתקן, אבל מה"ת מותר טבילת גר בשבת ומשכחת עפ"ז גר שנתגייר בשבת וכהאי דירושלמי עירובין הנ"ל ועכ"ז חל עליו קידושו של יום כאמור, ולפ"ז י"ל דזה שבא הכתוב במלאכת שבת לומר וגרך אשר בשעריך דמרבי אפי' גר שנתגייר ביום השבת דלא אמרינן ביה דיחוי, כך תרך בשו"ת חזון נחום חלק א' סימן פ"ט.

מדוע הקדימה התורה מצות שביבת בהמתו לפני מצות שביבת הגר וכי בהמה קודם לגר?

יש להקשות: בפרשת יתרו שמדובר בגר צדק שהוא יהודי ממש, מדוע הקדימה התורה מצות שביבת בהמתו, לפני מצות שביבת הגר וכי בהמה קודם לגר.

וכתב בחדושי הרי"ם בפרשת יתרו הטעם שהוקדמה שביבת הבהמה לגר: ע"פ המעשה המובא בחז"ל פסיקתא רבתי י"ד ב' שפעם מכר ישראל פרתו לעכו"ם, ובשבת לא רצתה הפרה לחרוש, עד שלחש לה היהודי באזנה שעתה היא שייכת לנכרי ומותר לה לעשות מלאכה, וכשראה הגוי מעשה זה הלך ונתגייר ונקרא שמו בישראל רבי יוחנן בן תורתא, ולכן כתבה התורה גר אחר שורך וחמורך, לרמוז שלפעמים על ידי שורך וחמורך מגיעים להיות גר.

ובדברי יחזקאל להרה"ק משינווא על פסוק הנ"ל כתב וז"ל הנה גר צדק אחר כמה שנים שנתגייר היה מצר ודואג על זה שנחשב גר בפסוק אחר בהמה, ונדמה לו מחמת זה שבהמה חשוב יותר מגר וכל תירוצים שאמרו לו לא נכנס בלב, אך האמת הוא דלא משום גריעותא דגר מבהמה נחשב בפסוק אחר בהמה, רק דחושב פסוק תחילה וכולל יחד כל הדברים שבביתתם מוטל עליך, דבנך ובתך אלו קטנים שביתתם מוטל עליך כפירוש רש"י, וכן עבדך ואמתך ובהמתך ששביתתם עליך, לאפוקי גר דאין שביתתו עליך רק על עצמו, לכן הוכרח לכתוב יחד אתה ובניך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך משום שאלו שביתתם מוטל עליך, נמצא דמה שכתוב וגרך אשר בשעריך אחר ובהמתך הויה כאילו נכתב לא תעשה כל מלאכה אתה וגרך אשר בשעריך.

תגובות אפשר לשלוח

עד יום ב' בערב

להרב אשר אנשיל שוורץ שליט"א רח' תכלת מרדכי 4/15 רמת בית שמש
לבירורים בכל ענייני המערכת, בטל: 053-3166560

מייל: m0533166560@gmail.com

פקס: 077-4448278

